

Ὁ Γάμος ἱερέων: Πρὸς μιὰ ὀρθόδοξη Θεολογία τοῦ Φύλου

GREGORY PATITSAS*

Ὁρθόδοξοι θεολόγοι τῶν ἡμερῶν μας ἔχουν φτάσει στὸ σημεῖο νὰ διατυπώσουν τεκμηριωμένα μιὰ αξιόπιστη «ὀρθόδοξη θεολογία τοῦ Φύλου», ἀποσκοπώντας συνήθως στὴν ἀποσαφήνιση τῆς θέσης τῆς Ἐκκλησίας ἀναφορικά μὲ τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν. Ἐνῶ δὲν ἦταν αὐτὸ τὸ κίνητρό μου, νὰ προτείνω ἕνα νέο μοντέλο ὀρθόδοξης χριστιανικῆς σκέψης ὅσον ἀφορᾷ στὸ μυστήριο τοῦ Φύλου ὡς θεματικὴ τῆς ὀλοκληρωμένης ἐν ἔτει 2003¹ Διατριβῆς μου, ἡ θεωρία τὴν ὁποία ἐκεῖ εἰσηγήθηκα φαίνεται νὰ συνυφαίνεται ὡς ἕνα βαθμὸ μὲ αὐτὴ τὴν προβληματικὴ.

Κατὰ τὴ στοιχειοθέτηση τοῦ ὕλικό μου στὴν προσέγγιση τοῦ Φύλου, ἐπικεῖρσα νὰ ἀποκαταστήσω ὅσα μειονεκτήματα τῶν ὑπαρχόντων θεολογικῶν ρευμάτων ὡς πρὸς τὴ διάκριση τῶν Φύλων περιῆλθαν στὴν ἀντίληψή μου. Κατὰ τὴν ἀποψή μου, ὁποιαδήποτε θεωρία τῆς ταυτότητας τοῦ ἀνθρώπινου Φύλου πρέπει νὰ διέλθει ἐπιτυχῶς τὸ δρόμο τῆς μεταξὺ τῆς Σκύλλας,

---

* Ὁ Gregory Patitsas εἶναι Ἐπίκ. Καθηγητὴς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης τῶν ΗΠΑ.

1. "Chiasm: Relations of Gender and of Syndromes", ἐν "The King Returns to His City: An Interpretation of the Great Week and Bright Week Cycle of the Orthodox Church" (Ph. D. diss. The Catholic University of America, 2003), σσ. 319-383. Ἡ ἐξέταση τῆς σχέσης τῶν Φύλων ἐξυπνέτησε ἐκεῖ ὡς ἐφαλτήριο πρὸς τὴν ἐν νέου σύλληψη τῆς ὀρθόδοξης πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς θεωρίας, τὴν ὁποία κατόρθωσα θεωρητικὰ νὰ θεμελιώσω στὴ σχέση Χριστοῦ καὶ Νέας Ἱερουσαλὴμ, ὅπως ἐκλαμβάνεται στὴν Ὁρθόδοξη Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Τὴν περίοδο τῆς Μεγάλῃς Ἑβδομάδας, κατὰ τὸ πρότυπο ἀρχαίων πολιτικῶν μοντέλων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὁ βασιλεὺς λογίζεται ὡς ὁ νυμφίος τῆς πόλεώς του, καὶ τὸ σύνολο τῆς ἀστικοπολιτικῆς εὐταξίας ὡς ἕνα εἶδος τελετουργικοῦ τοῦ γάμου. Θέλησα νὰ κατανοήσω τὴς ἔννοιες τῆς θηλυκότητας καὶ τῆς ἀρρενωπότητας, καὶ τὴν πρόπευσα μεταξὺ τῶν σχέσεων ὅπως ἐκλαμβάνεται ἐντὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργικῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ θὰ μπόρῳ νὰ συμπεράνω κοινωνικὲς καὶ ἠθικὲς ἀρχὲς ποὺ διέπουν ἀφ' ἑνὸς τὴν καθοδήγηση τῶν κυβερνήσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τοὺς πληθυσμοὺς ποὺ εἶτε τὴς ἀναδεικνύουν εἶτε τὴς συντηροῦν.

δηλ. τῆς «φυλετικῆς ἐναλλαξιμότητας», σύμφωνα μὲ τὸ ὅτι οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες καλοῦνται κατὰ φύσιν νὰ εἶναι τὸ ἴδιο, τὴ στιγμή πὸ τὸ Φύλο θεωρεῖται δευτερεύουσας σημασίας κεφάλαιο, ἐνδεχομένως κατασκευασμένο ἀπὸ τὴν κοινωνία, καὶ τῆς *Χάρουβδης*, δηλ. τῆς «φυλετικῆς συμπληρωματικότητας», σύμφωνα μὲ τὸ τί κατὰ κύριο λόγο οἱ ἀντίστοιχοι μὲ τὸ κάθε φύλο ρόλοι προσδιορίζουν ὡς πρὸς τὴ θέση μας στὸν κόσμο. Μοῦ φαίνεται ἐκ πείρας, συνειδητοποιοῦμε ἀφ' ἑνὸς ὅτι στοιχεῖα καὶ τῶν δύο (σὲ ὅ,τι πιθανῶς ἐξαχθεῖ ὡς συμπέρασμα), καὶ τῶν τῆς *ἀριστερᾶς* καὶ τῆς *δεξιᾶς* πτέρυγας, εἶναι ὁρθά –ὅτι δηλαδή ὅσο οἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες εἴμαστε κατὰ κύριο λόγο ὅμοιοι ἄλλο τόσο κατὰ τι διαφέρουμε– καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι, ὅταν κάθε τελικὴ ἀποψη λαμβάνεται ἀποσπασματικά, ἀπειλεῖ νὰ μᾶς περιορίσει σὲ ἀδιέξοδες ἀτραπούς. Μὲ ποιὸ τρόπο ὀφείλουμε νὰ ἰσορροπήσουμε τοὺς δύο τρόπους σκέψης, τὴ στιγμή πὸ ἀποφεύγουμε τὶς ἀρνητικὲς ὑπερβολές;

Σὺν τοῖς ἄλλοις, σύμφωνα μὲ ποιὸ θεολογικὸ ἀρχέτυπο διαμορφώνεται ἡ ἔννοια τῶν Φύλων; Τὸ ζήτημα τοῦ ἀρχετύπου φτάνει ἕως τὴν ἀναγκαιότητα ἐντὸς τῆς ὀρθόδοξης σκέψης νὰ ἐκφραστοῦν τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπινης ὀντότητας σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς στὴν Ἁγία Τριάδα. Μιὰ πρόταση, λοιπόν, εἶχε γίνει μὲ τὴν ὑπόθεση *ἀρσενικοῦ γένους* - *Λόγος/θηλυκοῦ γένους* - *Ἅγιο Πνεῦμα*, πὸ ἐκφράστηκε ἀπὸ τὸν π. Thomas Hopko². Θεώρησα αὐτὴν τὴ θεμελίωση τοῦ προβλήματος μὴ πειστικὴ, ἐπειδὴ φάνηκε νὰ ἐπαναπαύεται ὑπερβολικὰ σὲ ἀπόδοση τοῦ ὅρου *Πνεῦμα* ὡς οὐσιαστικοῦ θηλυκοῦ γένους ἀπὸ τὴ συριακὴ γλῶσσα.

Ἐξετάζοντας τὰ πράγματα μὲ βάση τὴ διαμόρφωση τοῦ Φύλου ἐντὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας (τὸ λειτουργικὸ κύκλο πὸ ἀποτελεσε τὸ κύριο ἀντικείμενο τῆς Διατριβῆς μου), τὰ πνευματικὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου (1866-1938), τὶς ἀνθρωπολογικὲς νύξεις πὸ γίνονται ἐμφανεῖς στὰ οικονομολογικὰ καὶ πολιτειολογικὰ συγγράμματα τῆς Jane Jacobs³ καὶ τὴν εἰκονογραφικὴ μαρτυρία, κατέληξα σὲ μία διαφοροτικὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα τοῦ ἀρχετύπου, καὶ ἀνακάλυψα μιὰ προσέγγιση

2. THOMAS HOPKO, ed., *Women and the Priesthood* (Crestwood: SVS Press, 1999).

3. Τὰ πιὸ σημαντικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς γιὰ τὴν ἔρευνά μου ἦταν τὰ ἑξῆς: *The Death and Life of Great American Cities* (New York: Random House, 1961), *The Economy of Cities* (New York: Random House, 1969) καὶ *Systems of Survival: A Dialogue on the Moral Foundations of Commerce and Politics* (New York: Random House, 1992).

στη θεολογία τοῦ Φύλου πού ἀντιδιαστέλλεται στίς προαναφερθεῖσες πωλώσεις. Ἡ ἀπάντησή μου στό ἐρώτημα τοῦ ἀρχετόπου εἶναι ὅτι ἀπό κοινοῦ ἄνδρες καί γυναῖκες καλοῦνται σά *τρια ἀξιώματα*, τοῦ *ιερέως*, τοῦ *προφήτη* καί τοῦ *βασιλέως*, ἀλλά ὅσον ἀφορᾷ στοὺς ἄνδρες ὑπάρχει κάπως μιὰ πρώτη προτεραιότητα στήν κλήση πρὸς τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα, ἐνῶ ὅσον ἀφορᾷ στίς γυναῖκες ὑπάρχει ἀντίστοιχα πρὸς τὸ προφητικό.

Ὅ,τι ἀκολουθεῖ εἶναι ἀκόμη πιὸ ἐνδιαφέρον. Τὸ βασιλικὸ καί τὸ προφητικὸ ἀξίωμα δύνανται τὸ καθένα νὰ ἐκκληφθεῖ εἴτε ἀπὸ τὴν ἱερατικὴ εἴτε ἀπὸ τὴ μὴ ἱερατικὴ πλευρά. Ἡ κλήση πρὸς ἓνα συγκεκριμένο Φῦλο περιλαμβάνει στήν πραγματικότητα μιὰ *μορφή* κλήση πρὸς ἀντιστροφή αὐτῆς τῆς ἰδιαιτερότητας. Ὅταν ἐκλαμβάνονται κατὰ ἓναν ἱερατικὸ ἢ αὐτοθυσιαστικὸ τρόπο, τότε τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι καθένα ἀξίωμα/Φῦλο γίνεται παρὰδόξως ἀντικείμενο ἀπάρνησης, τὴ στιγμή πού καταξιώνεται καί ἐξευγενίζεται, καί τελικὰ ἔπεται νὰ παραμείνει ὡς τὸ ἀληθέστερο σύμβολο μὲ κριτήριο ὄχι τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ τὸ ρόλο καί τὴ ζωὴ τοῦ συντρόφου του. Ἡ ἐπακόλουθη *ἀνάσταση* τοῦ Φύλου τοῦ καθενὸς ἀποδίδει τότε στὸν Χριστιανὸ τὴν ἐξευγενισμένη ἐμπειρία τοῦ συνόλου τῶν τριῶν ἀξιωμάτων – ἂν καί σὲ μιὰ ἱεράρχηση πού ὀριοθετεῖ κάθε ἄνθρωπο διακριτὰ ὡς ἄρρεν ἢ θῆλυ.

Ὁ Νέος Ἀδὰμ φερ' εἰπεῖν ἀνακηρύσσεται «Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» μόνο σὰν παρωδία. Στὴν πραγματικότητα, γίνεται ἓνα ἐπινειδιστὸ καί εὐτελισμένον ἀντικείμενον. Ὡστόσο, διαμέσου τῆς ἔκουσίας ὑποταγῆς σ' αὐτὴν τὴν ἀναστροφή τῆς Βασιλείας του, ὁ Χριστὸς ἀναδύεται ὡς ὁ «Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καί Κύριος τῶν κυριευόντων», καί ἀκόμη περισσότερο μοιράζεται τώρα τὸ σῶμα καί τὸ αἷμα του μὲ τὰ παιδιά του, σύμφωνα μὲ μιὰ εἰκόνα τῆς μπτρικῆς κνοφορίας. Ὁ Χριστὸς δοκιμάζει μιὰ παρόμοια ἀναστροφή καί ἐκπλήρωση τῆς προφητικῆς του κλήσεως, ἂν καί ἢ ἀκριβῆς του μορφή εἶναι περισσότερο οἰκεία σ' ἐμᾶς διαμέσου τοῦ παραδείγματος τῆς Νέας Εὐας, τῆς Θεομήτορος. Ἡ Θεοτόκος μοιάζει νὰ ἀπέχει ἀπὸ τὸ προφητικὸ τῆς ἀξίωμα μὲ τὸ νὰ φτάνει εἰς τὸ ἔπακρον «σὲ ἀγνωσία», μένοντας ἀειπάρθενος σὸ σῶμα καί τὸ νοῦ. Ἐπιπλέον, διαμέσου αὐτῆς τῆς ἀγνωσίας τῆς, ἀναδύεται ἢ ἴδια ὡς ἢ ἐκπλήρωση τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος μὲ τὸ νὰ γεννᾷ τὸ Θεὸ Λόγο, ὁ ὁποῖος ὑποφέρει κατὰ κυριολεξία καί καθ' ὀλοκληρίαν περισσότερα ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον ἄνθρωπο. Ἐντούτοις, ἢ Θεοτόκος δὲν εἶναι σὰν ἓνας προφήτης τὸν ὁποῖο ἢ Ἐκκλησία τιμᾷ, ἀλλὰ ὡς ἢ «Φοβερὰ Προστασία» καί «Ἐπέρμαχος Στρατηγός».

Με άλλα λόγια, αυτό που αξιώνω να διακριθεῖ στήν ὀρθόδοξη προσέγγιση τοῦ Φύλου εἶναι ἕνας «χιασμός» που ἀναδύεται διαμέσου τῆς ἱερατικῆς καταλλαγῆς τοῦ βασιλικοῦ καὶ προφητικοῦ ἀξιώματος ἐντὸς ἀφ' ἑνὸς τοῦ κάθε ἀνθρώπου καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τῶν φύλων. Αὐτὴ ἡ διπλὴ καταλλαγὴ πραγματώνεται σταδιακὰ στὴ βία τοῦ Σταυροῦ, τὸ σημεῖο τῆς καταλλαγῆς μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, οὐρανοῦ καὶ γῆς, ζώντων καὶ τεθνεώτων.

Αὐτὸς ὁ χιασμὸς τῶν Φύλων γίνεται ὁρατὸς στὴ Θεία Εὐχαριστία, ὅπου ἡ ἀνδρική ἱερωσύνη «γεννᾷ» πίσω ἀπὸ ἕναν πέπλο τὸν ἑνσαρκο Λόγο *εἰς βρωσιν* τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὥρα που οἱ ἄνθρωποι (συχνότερα καὶ σὲ κάποιες περιστάσεις σχεδὸν ἀποκλειστικὰ οἱ γυναῖκες) στέκονται πολὺ κοντὰ ὡς φύλακες. Ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι, μεῖν ἄλλες λέξεις, μιὰ ὑποστασιοποίηση τῶν στερεότυπων τῶν πεπτωκότων Φύλων, ἀλλὰ ἡ ἀκριβὴς καὶ δυσχερὴς τους ἀναστροφή καὶ καταξίωση διαμέσου τοῦ αὐτοθυσιαστικοῦ ἐναγκαλισμοῦ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γιὰ τοὺς χριστιανούς, ἡ λύτρωση τοῦ Φύλου συντελεῖται διαμέσου τῆς προσωπικῆς μίμησης τῆς ἀσκητικῆς καὶ ἁγίας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Τὸ Γένος καὶ τὰ τρία Ἀξιώματα τοῦ Χριστιανοῦ

1. Ὁ Κύριος καὶ Λυτρωτὴς μας Ἰησοῦς Χριστὸς καλεῖ ὅλους τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες στὰ τρία ἀξιώματα: τὴ βασιλεία, τὴν ἱερωσύνη καὶ τὴν προφητεία.

Ἐδῶ μιῶ ὄχι γιὰ τὴ νόμιμη ἀσκηση τῶν ἀξιωμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ γιὰ τὴν προσωπικὴ τους οἰκειοποίηση καὶ ἔμπρακτε ἐφαρμογή, ὅπως ἀναφέρεται στὸ *Πρξ. 2:17-18*, που ἐπαναλαμβάνει τὸ *Ἰωήλ 2:28-32*: «καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνόπνια ἐνυπνιασθήσονται. καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ἐκκεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι», στὸ *1 Πτ. 2:5* καὶ *2:9*: «[ὑμεῖς ἐστὲ] ἱεράτευμα ἅγιον ... γένος ἐκλεκτόν, βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείληται τοῦ ἐκ

σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς...», στὸ ᾠαπ. 1:6: «... καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν», καὶ στὸ ᾠαπ. 20:6: «... ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη».

Κάθε ἀξίωμα χαρακτηρίζεται ἀπὸ συγκεκριμένο καθηκοντολόγιο. Ἡ κλήση πρὸς τὴν ἱερωσύνη σχετίζεται μὲ τὴν «ἐξοχώτερη ἐντολή» νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον προσφέροντάς τους ὀλοκληρωτικὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ὁ,τιδήποτε ἔχει καὶ εἶναι. Ἡ κλήση πρὸς τὴ βασιλεία ταυτίζεται μὲ τὴν κλήση πρὸς τὴν ἡγεσία. Ἡ κλήση πρὸς τὴν προφητεία εἶναι ἡ κλήση πρὸς τὸ καθῆκον τῆς ὁμολογίας τῆς ἀλήθειας.

2. Αὐτὸ πὸν διαφοροποιεῖ τὶς γυναῖκες ἀπὸ τοὺς ἄνδρες εἶναι ἡ ἀλληλουχία σύμφωνα μὲ αὐτὸ πὸν ὁ Χριστὸς τοὺς προορῖζει νὰ ἐκπληρῶσουν ὡς πρὸς τὰ προσωπικὰ ἀξιώματα τῆς βασιλείας καὶ τῆς προφητείας. Οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ δώσουν μεγαλύτερο βᾶρος κυρίως στὴν κλήση τοὺς πρὸς τὴ βασιλεία, τὴ στιγμή πὸν οἱ γυναῖκες πρέπει κατὰ κύριο λόγο νὰ δώσουν μεγαλύτερο βᾶρος στὴν κλήση τοὺς πρὸς τὴν προφητεία.

Ὁ ἐντοπισμὸς τῆς διαφορετικότητας τοῦ Φύλου σὲ μιὰ ἀρχέτυπη πηγὴ κάποιου εἴδους ἀνάγεται στὴν ἀναγκαιότητα νὰ ἐξεταστοῦν, στὰ πλαίσια τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, σημαντικὰ θέματα ὡς ἀντανακλάσεις βαθύτερων πραγματικότητων. Ἡ ταύτιση τοῦ Φύλου μὲ τὰ τρία ἀξιώματα καὶ μὲ συγκεκριμένες ἀλληλουχίες ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ ἀξιώματα, ὅπως θὰ φανεῖ παρακάτω, συναγόταν ἐπαγωγικὰ ἀπὸ στοχασμοὺς πάνω στὴν Πτώση τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας καὶ στὸ συγκεκριμένο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστὸς, ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἀνατρέπουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν δύο Προπατόρων. Πρόσθετη τεκμηρίωση προσέκυψε μέσα ἀπὸ τὴν εἰκονογραφία, τὴ λειτουργικὴ παράδοση, τὴν ἀνθρωπολογία καὶ ἄλλες κοινωνικὲς ἐπιστῆμες⁴.

Ὡστόσο, δὲν ὑπάρχει γραφικὸ ἢ πατερικὸ προηγούμενο τοῦ ὁποῖου νὰ εἶμαι ἐνήμερος, ὥστε νὰ κάνω σαφῆ ἀξιοποίηση τῶν ἀξιωμάτων αὐτῶν ὡς ἀρχετύπων τοῦ Φύλου. Οὔτε, ὡς ἐκ τούτου, θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρχει κά-

4. Βλ. ἴποσ. 4.

ποιο προηγούμενο για τη συγκεκριμένη αλληλουχία μεταξύ των αξιωμάτων την όποια το παρόν άρθρο προτείνει⁵. Το σχήμα που παρουσιάζεται εδώ είναι είτε η ανακάλυψη μιᾶς ἀφανοῦς ἀλήθειας, ἐγγενοῦς ἀλλὰ ἀπαρτήρητης ὡς τώρα ἐντὸς τῆς παραδόσεως, εἴτε μιὰ ἐσφαλμένη ἐντύπωση καὶ ἓνα παραπλανητικὸ ἔργο μιᾶς νομισιαρχικῆς θεολογίας.

3. Ὡστόσο, ἀπὸ κοινοῦ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καλοῦνται νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν πρὸς ἱερωσύνη κλήση τους ὡς τὴν πρωταρχικὴ τους. Αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐννοεῖται ὅτι πρῶτα σηκώνουν τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεὸ καὶ τοὺς συνανθρώπους τους θυσιάζοντας τὸν ἑαυτό τους.

Δὲν ὑπάρχουν δύο χωριστὲς ὁδοὶ πρὸς τὴ σωτηρία γιὰ τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες. Ὅλοι μὲ παρόμοιο τρόπο σώζονται καὶ ζοῦν διαμέσου τοῦ ἐναγκαλισμοῦ τοῦ ἱεροῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ κλήσεις τοῦ Φύλου διαφοροποιοῦν ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἡ ἱερατικὴ κλήση τοῦς ἐνοποιεῖ ξανά.

4. Γυναῖκες καὶ ἄνδρες μποροῦν μόνο νὰ ἀποδεχτοῦν τὴν κοινὴ τους ἱερατικὴ κλήση διαμέσου τῆς ἱερατικῆς, ἢ αὐτοθυσιαστικῆς, ἀσκῆσης τῶν εἰδικῶν κατὰ φύλο κλήσεων. Οἱ ἄνδρες, ἐπομένως, ἔχουν μιὰ πρωταρχικὴ εὐθύνη νὰ ἀσκήσουν τὴν κλήση πρὸς τὴν ἱερατικὴ βασιλεία, τὴ στιγμή που οἱ γυναῖκες ἔχουν τὴν πρωταρχικὴ εὐθύνη νὰ ἀσκήσουν τὴν κλήση τους πρὸς τὴν ἱερατικὴ προφητεία.

Τὸ Φῶλο, σύμφωνα μὲ τὴν προσέγγιση που εἰσηγοῦμαι ἐδῶ, παραμένει μιὰ ἀναπόφευκτη διάσταση τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Δὲν μπορεῖ νὰ καταργηθεῖ διὰ τῆς ἐξαυλώσεως τῆς ἀνθρώπινης ταυτότητας σὲ ἀμιγῶς πνευματικὴ περιοχὴ. Ἐπιπρόσθετα, ἡ ἱερατικὴ θεία κλήση σημαίνει ὅτι βρίσκεται σὲ ἐνότητα τόσο στενὴ μὲ τὶς ἄλλες δύο πνευματικὲς κλήσεις, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται μᾶλλον ὡς σχῆμα λόγου καὶ σύμφωνα μὲ τὸ τί αὐτὰ τὰ ἀξιώματα ἐκφράζουν ἢ δὲν ἐκφράζουν, παρὰ ὡς ἓνα πρᾶγμα αὐτὸ καθεαυτό. Στὸ προσωπικὸ ἐπίπεδο, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέα εἶναι λιγότερο μιὰ «τρίτη» αὐτοτελὴς πραγματικότητα, παρὰ ἡ πρέπουσα ἔκφραση ἑνὸς ἐκ τῶν ἄλλων δύο ἀξιωμάτων. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα, θὰ ὑπάρχουν ἱερατικοὶ βασιλεῖς καὶ μὴ ἱερατικοὶ βασιλεῖς, ἱερατικοὶ προφῆτες καὶ μὴ ἱερατικοὶ προφῆτες.

5. Βλ. ὑποσ. 28.

Ἡ «ἱερωσύνη» ὡς μιὰ πραγματικότητα καθεαυτὴ ἀναφέρεται στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ ἱερατικοὶ προφῆτες καὶ οἱ ἱερατικοὶ βασιλεῖς προκαλοῦν τὴν καταλλαγὴ τῶν μὴ ἱερέων καὶ ἀναμεταξὺ τους ἢ μεταξὺ τῶν μὴ ἱερέων καὶ τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ ἐνεργοποιοῦν τὴν κλήση πρὸς τὴν ἱερωσύνη ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων ποὺ δὲν τὴν ἔχουν ἀκόμη οἰκειοποιηθεῖ.

Ἡ Πτώση τοῦ Ἀδάμ

5. *Ἡ θεία κλήση τοῦ βασιλιᾶ εἶναι νὰ ἡγεμονεύει. Ὁ ἱερατικὸς βασιλιᾶς ἐγχαράσσει τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ σ' αὐτὴν τὴν κλήση μὲ τὸ νὰ ὑπηρετεῖ ἀπὸ τὴν κορυφὴ μιᾶς ἀναποδογυρισμένης πυραμίδας καὶ μὲ τὸ νὰ γίνεται γι' αὐτοὺς ποὺ καθοδηγεῖ ὁ «ἀπωλεσθεὶς ἄνθρωπος». Οἱ ἱερατικοὶ βασιλεῖς καθοδηγοῦν ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ.*

Ἡ ἔννοια μιᾶς «ἀναποδογυρισμένης πυραμίδας» περιλαμβάνεται στὴν παράδοση τῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἀρχιμανδρίτη Σωφρονίου Ζαχάρωφ⁶. Κάτι σὰν τὴν ἰδέα ἑνὸς βασιλιᾶ ποὺ δίνει τὴ ζωὴ του στὸ νὰ διαφυλάξει τὸ λαὸ του εἶναι τὸ ἴδιο οἰκεία στοὺς μελετητὲς κάθε ἔννοιας, παγανιστικῆς, σημιτικῆς ἢ τοῦ δυτικοῦ μεσαίωνα, τῆς βασιλείας. Ἐνῶ ὁ βασιλιᾶς ὡς κεφαλὴ μιᾶς κοινωνίας βρίσκεται σὲ θέση ὅπου διακονεῖται καὶ προστατεύεται, στὴν πραγματικότητα πολλὲς πολιτισμικὲς παραδόσεις τὸν προϋποθέτουν νὰ ὑπηρετεῖ καὶ νὰ προστατεύει τοὺς ὑποτελεῖς καὶ τὸ βασίλειό του μὲ κόστος τὴν προσωπικὴ του παρουσία ἢ ἀκόμη καὶ τὴν ἴδια του τὴ ζωή⁷. Ἡ χριστιανικὴ βασιλεία ἢ ἡγεσία ἔχει αὐτὸ τὸ χαρακτῆρα ξεκάθαρα καὶ κατηγορηματικά.

6. Βλ. ZACHARIAS ZACHAROU, *The Ascetical and Pastoral Theology of St Silouan the Athonite and Archimandrite Sophrony* (Springdale, AZ: Orthodox Christian Cassettes, 2001). Twelve audiocassettes.

7. Γιὰ τὴ στοιχειοθέτηση τῆς ἀποφῆς αὐτῆς στὰ πλαίσια τῆς ἀρχαίας Μέσης Ἀνατολῆς, βλ. τὴν ἀντιμετώπιση τῆς τελετουργικῆς θυσίας παιδιοῦ στὸ JON LEVENSON, *The Death and Resurrection of the Beloved Son* (New Haven: Yale University Press, 1993). Τὸ θυσιαζόμενο τέκνο εἶναι πολὺ συχνὰ ὁ γιὸς τοῦ ἴδιου τοῦ βασιλιᾶ, ποὺ πεθαίνει ὡς τοῦ πατέρα του ἀναπληρωτῆς τοῦ βασιλιᾶ.

6. Ὁ Ἀδὰμ ἐξέπεσε, διότι ἀπέβλεψε νὰ ὑπερασπισεῖ τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα εἰς βάρους τοῦ ἱερατικοῦ.

Αὐτὴ ἡ διαπίστωση θεμελιώνεται στὰ πνευματικὰ συγγράμματα τοῦ ἁγ. Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου. Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Σιλουανό, ἡ πραγματικὴ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ ἦταν ἡ αὐτοδικαίωση ἢ ἡ ἀπόπειρα νὰ σώσει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ νὰ μεταφέρει τὴν εὐθύνη γιὰ τὶς ἁμαρτωλές του ἐνέργειες στὸ Θεὸ καὶ τὴν Εὐα⁸. «Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνή, ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον» (Γεν. 3:12). Τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Ἀδὰμ γνώριζε ὅτι ἡ παράβαση γιὰ τὴν ὁποία κατηγορήθηκε ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατο («ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν. 2:17)), ἡ ἀπὸ μέρους του μεταφορὰ τῆς ὑπαιτιότητος ἰσοδυναμεῖ μὲ μιὰ προσπάθεια νὰ διαφυλάξει τὴ ζωὴ του καταδικάζοντας τὸ Θεὸ καὶ τὴν Εὐα σὲ θάνατο. Ὁ Ἀδὰμ γίνεται ἓνας βασιλιᾶς ποὺ μᾶλλον ἐξουσιάζει εἰς βάρους ἄλλων, παρὰ αὐτὸς ποὺ ὑπηρετεῖ τοὺς ἄλλους μὲ δικό του κόστος. Ἀπαρνεῖται τὴν ἱερατικὴ του κλήση γιὰ αὐτοθυσιαστικὴ ἀγάπη σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἀποποιηθεῖ τῆς θέσεώς του ὡς ὑποτελῆς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ – σὲ μιὰ προσπάθεια, μὲ ἄλλα λόγια, νὰ διεκδικήσει τὴν ἀτομικὴ του βασιλεία ἀντιμαχόμενος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ.

Κατ' οὐσίαν, ὁ Ἀδὰμ ὄχι μόνον ἐνοχοποίησε ἀλλὰ καὶ ἀναθεμάτισε τὸν Θεὸ καὶ τὴν Εὐα μὲ σκοπὸ νὰ σώσει τὸ *τομάρι* του. Κατὰ συνέπεια, τὸ προπατορικὸ τὸ ἁμάρτημα ἦταν ἡ ἀθέτηση τῶν «δύο κεφαλαιωδέστερων ἐντολῶν» (Μθ. 22:36-40), νὰ ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ καὶ τὸν πλησίον τόσο ὀλοκλήρωτικά, ὥστε ὁ πρῶτος νὰ λαμβάνει «ὅλη τὴν καρδιά, τὸ νοῦ καὶ τὴ δύναμη τοῦ κάθε ἀνθρώπου» καὶ ὁ δεῦτερος νὰ τοῦ γίνεται ἓνας «ἄλλος ἑαυτός». Ὁ Ἀδὰμ παραβιάζει τὶς δύο κεφαλαιωδέστερες ἐντολές, ἀποκηρῦσσει τὴν ἀγάπη ποὺ συντηρεῖ τὴ ζωὴ καὶ γεύεται τὸ θάνατο.

Προσπαθώντας νὰ διαφυλάξει τὸν ἡγετικὸ του ρόλο καὶ τὴ ζωὴ του εἰς βάρους ἄλλων, μὲ ἓναν μὴ ἱερατικὸ δηλ. τρόπο, ὁ Ἀδὰμ ἀποτυγχάνει καὶ στὰ τρία ἀξιώματα, τοῦ Βασιλιᾶ, τοῦ Προφήτη καὶ τοῦ Ἱερέα. Μὲ τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παραίτησή του ἀπὸ τὴν εὐθύνη του γιὰ τὴν Εὐα καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του, αὐτοκαθαίρεται ὡς *Βασιλεὺς* καὶ ἐπιστάτης τῆς κτίσης καὶ ξε-

8. Βλ. “On the Difference between Christian Love and the Justice of Men”, ἐν Archimandrite Sophrony (Sakharov), trans. Rosemary Edmonds, *Saint Silouan the Athonite* (Essex: Stavropegic Monastery of St John the Baptist, 1991), σσ. 120-123.

πουλιέται στη σκλαβιά, από την οποία μόνον ο ίδιος, ως ηγεμόνας-έκπρόσωπος του Θεού στη γη, θα μπορούσε να έχει απελευθερώσει κάποιον. Έχοντας πετάξει το στέμμα του και αυτοανακηρυχθεί σκλάβος, οφείλει να αναμένει έναν λυτρωτή στον Άδν.

Ο Άδὰμ λοιπόν βρίσκεται στο κέντρο της δίνης της περίπτωσης, ικανός να κυβερνήσει μόνο με τεράστια δυσκολία ή να αντιλαμβάνεται μια κτίση πάνω στην οποία του είχε παραχωρηθεί ολοκληρωτική δεσποτεία (Γεν. 1:28). «Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῆ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, ... ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση» (Γεν. 3:17-19).

Ἡ δήλωση αὐτοδικαίωσής του εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις ἓνα ψέμα, ἐπειδὴ ὁ Ἄδὰμ ἦταν ἐντελῶς ἐλεύθερος νὰ ἀπορρίψει τὴν προσφορὰ τῆς Εὐας, γι' αὐτὸ καὶ ἀπεκδύεται τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος. Αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του θὰ ὑπόκεινται στὸ ἐξῆς στὶς κάθε εἴδους παραπλανήσεις καὶ ἀβεβαιότητες.

Ο Ἄδὰμ, τελικά, ἔχοντας «θυσιάσει» τὸ Θεὸ καὶ τὴν Εὐα, προκειμένου νὰ σώσει τὸν ἑαυτό του, μπορεῖ μετὰ δυσκολίας νὰ κατευθύνει τὴν κτίση στὴν προσφορὰ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἐχει χάσει τὴ δύναμη νὰ λειτουργεῖ ὡς ἱερέας, ἀκόμη καὶ ἂν τὸ εἶχε εὐχρηθεῖ, ἐπειδὴ ἔχει ἀποτύχει νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι ὁ ἴδιος ἀποτελεῖ τὴν πρωταρχικὴ ἱερατικὴ του προσφορὰ καί, ἐπιπλέον, ὅτι ἔχει ἀποκηρύξει τὴν ἀνώτατη βασιλικὴ ἀρχή, πὸν θὰ σήμαινε ὅτι ἀσκεῖται κατὰ ἓναν ἱερατικὸ τρόπο.

Ἡ Πτώση τῆς Εὐας

7. Ἡ θεία κλήση τοῦ προφήτη εἶναι τὸ νὰ γνωρίζει. Ὁ ἱερατικὸς προφήτης ἐγκαρτάσει τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ στὴ θεία αὐτὴ κλήση μὲ τὸ νὰ ἐρμηνεύει ὅλη τὴ γνώση, πὸν τελικὰ διατελεῖ ὡς γνώση ὅχι τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον α) τοῦ Χριστοῦ καθεαυτοῦ, στὸν ὁποῖον ὅλη ἡ κτίση «ζει, κινεῖται καὶ ἔχει τὸ λόγο ὑπαρξῆς της», ἢ β) τῶν ἀνθρώπων πὸν συλλέγονται ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ εἶναι τύποι Χριστοῦ (Μθ. 25:40,45), ὁπότε καὶ ὡς γνώση τοῦ Χριστοῦ καθεαυτοῦ. Οἱ ἱερατικοὶ προφῆτες ἐπιμένουν σὲ ἓναν ἀδιάλυτο δεσμὸ μεταξὺ τοῦ νὰ γνωρίζει καὶ νὰ σχετίζεσαι μὲ ἄλλους ἀνθρώπους θυσιάζοντας τὸν ἑαυτό σου.

Οἱ ἱερατικοὶ προφῆτες παραβλέπουν πράγματα καὶ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων, μὲ σκοπὸ νὰ μάθουν τοὺς ἀνθρώπους στὰ βαθύτερα χαρακτηριστικὰ τους.

Ἡ προφητεία, σὴν κυριολεξία, ἀποτελεῖ τρόπο ἔκφρασης κάποιας ὄψης τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιο αὐτό, μὲ τὴ σειρά του, δὲν εἶναι ἀφρημένη θεολογία ἢ ἱστορία τῆς θρησκείας, ἀλλὰ ἡ μεγαλειώδης καὶ σωτήρια ταυτότητα τοῦ θείου Προσώπου πὸ ἐννηθρώπησε, ὑπέφερε καὶ ἐγέθθη ξανὰ ἀπὸ τὴν διακαῆ ἐπιθυμία γιὰ κοινωνία μὲ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Κατὰ συνέπεια, ἡ προφητικὴ γνώση δὲν εἶναι ἀπλῶς κάποια δεδομένα, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ καρπός, τὸ γεγονός, ὁ στόχος τῆς προσωπικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Τὸ νὰ προφητεύεις σημαίνει τὸ νὰ παίρνεις μέρος καὶ νὰ μοιράζεσαι πρὸς τὰ ἔξω τὴν προσωπικὴ σου κοινωνία μὲ τὸ Χριστό.

Στὴν πράξη, ἡ ἱερατικὴ ἐμμονὴ στὸν ἰσχυρὸ δεσμὸ μεταξὺ τοῦ νὰ γνωρίζεις καὶ νὰ σχετίζεσαι μπορεῖ νὰ πάρει ἀναρίθμητες μορφές, ἐκ τῶν ὁποίων ὅλες μποροῦν νὰ προσδιοριστοῦν μὲ τὸν ὄρο «μὴ γνωρίσιμες»⁹. Γιὰ παράδειγμα, μπότερες ἀγνοοῦν τὶς πραγματικὲς γλωσσικὲς καὶ ἠθικὲς δυνατότητες τῶν παιδιῶν τους, μιλώντας καὶ ἀναπτύσσοντας σχέσεις μὲ αὐτὰ σὰν νὰ τὰ εἶχαν ἤδη στὴν κατοχὴ τους ἀνεπτυγμένα. Ἕνας ἀφοσιωμένος σύζυγος παραθεωρεῖ τὶς ἀποτυχίες καὶ τὰ ὄρια τῆς συντροφίας, ἐπιμένοντας νὰ τὰ βλέπει ὑπὸ κάποια ἔννοια τέλεια. Κατὰ τὴ μοναστηριακὴ παράδοση βαθεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν μοναχῶν ἀναφύονται, ἀν καὶ ἐλάχιστες ἢ μηδενικὲς βιογραφικὲς λεπτομέρειες θὰ ἦταν ἴσως φανερές. Πνευματικὰ τέκνα μπορεῖ νὰ καταπιάνονται μὲ τὸ ἀγνωστο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ τοῦ ψυχολογικοῦ τους ἱστορικοῦ, ὅταν προσεγγίζουν τοὺς πνευματικούς τους πατέρες ἢ μπότερες ὄχι μὲ τὸ κατὰ περίπτωσιν λεπτομερὲς ἱστορικό τους, ἀλλὰ μὲ λίγες ἀπλὲς λέξεις ἀπὸ καρδίας.

Οἱ ἱερατικοὶ εἰδήμονες (πὸν σημαίνει μὴ εἰδήμονες) δραστηριοποιούμενοι στὸν ὕλικὸ καὶ καθημερινὸ κῶρο θὰ δοῦν ἐπίσης αὐτὸ πὸν γνωρίζουν ὡς ἐνσαρκώσεις ἢ ἐκφράσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Χριστοῦ, πὸν

9. Γιὰ μιὰ σύντομη συζήτηση γύρω ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ «μὴ γνωρίσιμου» σὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ θεολογία, βλ. "Supreme Unknowing...", ἐν ARCHIMANDRITE VASILEIOS, trans. Elizabeth Briere, *Hymn of Entry: Liturgy and Life in the Orthodox Church* (Crestwood: SVS Press, 1984), σσ. 37-39.

γνωρίζουν. Ἡ ἀπρόσωπη μορφή τῆς γνώσης ἀντιπροσωπευόμενη ἀπὸ τὸ μοντέρνο ἐπιστημονικὸ καὶ ἀγοραῖο Γνωστικισμὸ ἀπειλεῖ ἀνησυχητικὰ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου.

8. *Ἡ Εὐα ἐξέπεσε ἐπειδὴ ἀπέβλεψε στὴ θέσπιση τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος εἰς βάρος τοῦ ἱερατικοῦ.*

Ἡ Εὐα καὶ τὸ φῶλο τῆς πόθησαν ἐκ φύσεως τὴ γνώση, σύμφωνα μὲ τὴ θεία κλήση τους ὡς Προφῆτες, ἀλλὰ εἶχαν καὶ τὴ σύμφυτη κλήση νὰ ἐρμηνεύουν προσωπικὰ τὸ «γνωστὸ πρᾶγμα». Αὐτὸ προϋποθέτει ἐπιπλέον μία μαρτυρικὴ ἀφοσίωση πρὸς τὴ γνώση, τὴ στιγμή πού πρέπει κάποιος ἀκολούθως νὰ ἐξωτερικεύσει τὸν ἑαυτὸ του γιὰ νὰ γίνει γνωστὸς καὶ νὰ παραιτηθεῖ τῆς προσπάθειας νὰ μετέρχεται ἐσφαλμένων τύπων γνώσης. Ἡ Εὐα προσπαθεῖ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν κλήση κατὰ τρόπο μὴ ἱερατικὸ, μὲ ἄλλες λέξεις, ἀποσπασματικὸ.

Ἔνας νέος προσδιορισμὸς τῆς παράβασης τῆς Εὐας

Ἡ προπατορικὴ παράβαση τῆς Εὐας δὲν θὰ ἔπρεπε, στὰ σύγχρονα φιλολογικὰ καὶ θεολογικὰ μας πλαίσια, νὰ προσδιορίζεται ὡς ἀνυπακοή, ἀλλὰ τοῦναντίον ὡς ἡ ἀποσύνδεση τοῦ *γνωρίζειν* ἀπὸ τὸ *σχετίζεσθαι*. Τὸ παράπτωμά της συνίσταται στὸ ὅτι ἀπέβλεψε σὲ μία γνώση ἀποχωρισμένη ὡς πρὸς τὸ στόχο καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐπίτευξής της ἀπὸ τὴν αὐτοθυσιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἀδάμ. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἐπανερμηνεία τοῦ ἀρχέγονου παραπτώματος τῆς Εὐας πού μοῦ ἐπιτρέπει νὰ διαπιστώσω πὼς ἡ Εὐα ἀσκεῖ μία μὴ ἱερατικὴ προφητεία, ἐνῶ τὸν Χριστὸ καὶ τὴ Θεοτόκο ὅτι πράττουν τὸ ἀντίθετο.

Ὡστόσο, αὐτὸς ὁ νέος προσδιορισμὸς τῆς Πτώσης τῆς Εὐας φαίνεται ἀρχικὰ σὰν μία ὀξεία ρήξη μὲ τὴν πατερικὴ παράδοση, ἡ ὁποία ἐστιάζει μὲ βαρῦτητα καὶ ἐπακριβῶς στὴν ἀνυπακοὴ τῆς Εὐας, κατὰ κύριο λόγο στὶς ὁμιλίες πού ἐκθειάζουν τὴν ἐνάρετη ὑπακοὴ τῆς Θεοτόκου¹⁰. Συνεπῶς, ἐκθέτω τρία σημεῖα κατὰ τρόπο ὑπερασπιστικὸ. Πρῶτον, ἡ ἀποσύνδεση τῆς γνώσης τῆς Εὐας, ἀπὸ τὴ συσχέτισή της μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν σύζυγό της,

10. Ἐνδεικτικὰ, γιὰ ὁμιλίες πού ἀπὸνται τοῦ θέματος αὐτοῦ, βλ. BRIAN J. DALEY, SJ, *On the Dormition of Mary: Early Patristic Homilies* (Crestwood: SVS Press, 1997).

ἦταν μία πράξη ἀπιστίας καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐνδεχομένως μιὰ διαφορετικὴ ἐρμηνεία τῆς ἑλληνικῆς λέξης «ἀνυπάκουος». Ἡ ἀγγλική μας ἀπόδοση τοῦ ἑλληνικοῦ ὄρου «ὑπακοή» ὡς «ὑποταγή» τείνει νὰ ὑποδηλώσει ζυγὸ σὲ ἄκαμπτο ἐξουσιαστικὸ ἔλεγχο ποὺ ἀσκεῖται ἀπὸ μέρους θεσμικῆς ἀρχῆς. Ἀπεναντίας, ἐὰν ἡ ὑπακοὴ ἐκληφθεῖ ὡς προσωπικὴ ἀφοσίωση στὴν καρδιά τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου διὰ τῆς ἔκουσας ἀποδοχῆς αὐτοῦ ποὺ ὁ ἄλλος ἄνθρωπος θεωρεῖ σημαντικό, τότε θὰ ἦμασταν ἐγγύτερα στὴν ὀρθὴ κατανόηση τοῦ λάθους τῆς Εὔας καὶ τῆς τελειότητας τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς πτώσης ὡς ἀποσύνδεσης τῆς γνώσης καὶ τῆς σχέσης, αὐτὸ ποὺ ἀνατρέπω ἴσως νὰ μὴν εἶναι ἡ πατερικὴ παράδοση, ἀλλὰ ἡ μοντέρνα πρόσληψή της.

Δεύτερον, αὐτὸ ποὺ πρῶτα διακυβεύεται ἀναφορικὰ μὲ τις ἐνέργειες τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό καὶ ἔπειτα δὲν εἶναι μιὰ μιλιταριστικὸ τύπου ἐπάρκεια, νὰ βάζει δηλ. κάποιος τὸ κεφάλι του κάτω καὶ νὰ ἐπιφορτίζεται μὲ ἐπιβλαβῆ τρόπο ὑπὸ τις διαταγὲς ἑνὸς ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, ἀλλὰ ἡ ἀπόλυτη προσωπικὴ τῆς ἀφοσίωση στὸ Θεὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ ποὺ μόνον *γνωρίζει* εἶναι ὁ «Ἰησοῦς Χριστός» (1 Κο. 2:2). Ἡ εἰκονογραφία τῆς ἀπὸ μέρους τῆς ἀποδοχῆς τοῦ μηνύματος τοῦ Ἀρχαγγέλου θὰ ἔπρεπε δηλαδὴ πρῶτα νὰ ἀπνχεῖ γαμήλια τελετὴ καὶ δευτερευόντως νὰ ἔχει στρατιωτικὸ χαρακτῆρα. Πιο λογικὸ θὰ ἦταν μιὰ τέτοια ἀντίληψη νὰ συνδέεται μὲ τὴ συνολικὴ προφητικὴ παράδοση τοῦ Ἰσραὴλ, ποὺ καταδίκασε τὴν ἀπιστία τῶν βασιλέων του καὶ τὴ μοιχεία τοῦ ἔθνους διὰ τῆς προσκυνήσεως ξένων θεῶν. Ὅλη αὐτὴ ἡ παράδοση ἀπέβλεψε, ὅπως τώρα τὴν γνωρίζουμε, ὄχι στὴν ἀποκατάσταση τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ στὴν καρδιά τῆς Θεοτόκου.

Τρίτον, ἡ ἔννοια τῆς Εὔας ποὺ ἀσκεῖ μιὰ ἀπρηπῆ καὶ λανθασμένη γνωστικὴ διαδικασία προσεγγίζει μᾶλλον τὸν ἐνδοβιβλικὸ ὑπομνηματισμὸ τῆς Πτώσης ποὺ τόσο ὑπερβολικὰ ἐπέδρασε στὸ *Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου*, καὶ τὸ ὁποῖο ὁ ἀδελφόθεος εἶχε κατὰ νοῦ κατὰ τὴν περιγραφή τοῦ παρὰ τῆς Εὔας¹¹.

11. Γιὰ μιὰ συζήτηση σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόδοση μοιχείας στὴν Εὔα, βλ. NICHOLAS CONSTAS, *Proclus of Constantinople and the Cult of the Virgin in Late Antiquity* (Brill: Leiden, 2003), σσ. 282-290.

Τὸ ἐγχείρημα τῆς Εὔας νὰ γνωρίσει πράγματα εἰς βάρος τῶν προσώπων

Οἱ ἐνέργειες, λοιπόν, τῆς Εὔας στὸν Κῆπο τῆς Ἐδέμ συνοψίζονται σὲ μία, στὴ συνειδητὴ ἀπιστία ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀδάμ. Τρώγοντας ἀπὸ τὸ ξύλο τῆς Γνώσεως τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ κατὰ κάποιον τρόπο ἀποξενωμένα ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸν σύζυγό της, ἡ Εὔα ἀντιλήφθηκε μιὰ γνώση ἀποκομμένη –καὶ ὡς πρὸς τὸν στόχο της καὶ ὡς πρὸς τὴ μέθοδο ἐπίτευξίς της– ἀπὸ τὴν προσωπικὴ κοινωνία. Πρῶτον, ἀποπειράθηκε νὰ συλλάβει τὸ ἀντικείμενο τῆς γνώσης χωρὶς νὰ γίνεταί μία «Κάποια», ἢ τουλάχιστον ἐν τέλει νὰ συσχετίζεται πάντα μὲ «Κάποιον», ἀλλὰ σὰν ἕνα «Κάτι», ἕνα ἀποσπώμενο ἀντικείμενο. Φαντάστηκε ὅτι ὁ κόσμος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δόθηκε ὡς μέσο κοινωνίας μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν Ἀδάμ, θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθεῖ ὡς αὐτοσκοπός. Κατὰ τὴν πραγμάτωση αὐτῆς τῆς ἀπατηλῆς γνωσιολογίας, ἔγινε ἀπὸ μὴν τῆς ὅχι μία «Κάποια», ἀλλὰ ἕνα «Κάτι»: «πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμὸν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἢ ἀποστροφὴ σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει» (Γεν. 3:16)¹². Ὁ Θεὸς τὴν καταδικάζει νὰ δοκιμάσει μιὰ ἐπιθυμία ἀποσπασμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη, πὺθὸν θὰ τὴν κάνει τὸν σκοπὸ τῆς γνώσης.

Ἡ ἀπὸ μέρους τῆς Εὔας ἀντικειμενικοποίηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς γνώσης πὺθὸν ἔτεινε νὰ σημάνει τὴν κοινωνία μὲ τὸ Χριστὸ θὰ φτάσει τὴ λογικὴ της κατάληξη, ὅταν ὁ Χριστὸς θὰ γίνῃ ἕνα νεκρὸ ἀνθρώπινο πῶμα, ἕνα ἀντικείμενο. Ὁ ἴδιος ἐκπληρώνει τὸν προορισμὸ τὸν ὁποῖο ἡ Εὔα ἔχει ἀνεπίγνωστα μεταβιβάσει σ' αὐτόν.

Δευτερευόντως, ἡ Εὔα ἐπικείμε τὴ γνώση μὲ ἕνα τρόπο ἀντίθετο τοῦ διαλόγου, ἢ στὴν καλύτερη περίπτωση ἦταν ὁ καρπὸς ἑνὸς διαλόγου μὲ τὸν ὄφι. Τὴν ἴδια στιγμή πὺθὸν ἀπέσπασε τὴ γνώση ἀπὸ τὸ συσχετιζόμενό της στόχο, ἀποτυγχάνοντας νὰ ἀντιληφθεῖ τὴν ὁλότητα τῆς γνώσης ὡς τὴ γνώση

12. Γιὰ τὴν παραπομπὴ αὐτὴ εὐχαριστῶ τὴν Olga Meerson. Στὴ διάρκεια τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ διδακτορικοῦ μου προγράμματος, παρουσίασα σχεδὸν τὸ σύνολο τῆς διατριβῆς μου στὸ σεμινάριο ρωσικῆς φιλοσοφίας πὺθὸν διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια καὶ τὸν σύζυγό της, αἰδουσιμώτατο Michael Meerson. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ σεμιναρίου συνεισέφεραν στὴ συγκρότηση τοῦ κεφαλαίου πὺθὸν διαμόρφωσε τὴ βάση γιὰ τὸ ἄρθρο αὐτό. Ὡστόσο, θὰ ἤθελα ἰδιαιτέρως νὰ εὐχαριστήσω τοὺς Olga καὶ Fr Michael, τὸ σύμβουλο καθηγητὴ στὴ διατριβή μου Robin Darling Young ὅπως καὶ τὶς Penelope Burt καὶ Svetlana Grenier.

κάποιου προσώπου μάλλον παρά κάποιου πράγματος, διαχώρισε επιπλέον τη διαδικασία της γνώσης από το συσχετιζόμενο της πλαίσιο. Κατά την «ἀπουσία» τοῦ Θεοῦ καὶ δίχως τὴν ἐκ τῶν προτέρων συγκατάθεση τοῦ Ἀδάμ ἀναλογίστηκε τὸ ἁμάρτημά της, ἐπιλέγοντας συνδιαλλαγή μὲ τὸν ὀφιοειδὴ ἐχθρὸ τῆς κοινωνίας, καθὼς καὶ μὲ τὸν συνειρμὸ τῆς προσωπικῆς τῆς ἐκλογίκευσης, ἀντὶ τῆς κοινωνίας μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἀδάμ. Ἔφαγε τὸν καρπὸ, ἐπειδὴ ἔδειχνε ἔξωτερικὰ ὅτι ἔχει μία ποιότητα ὠφέλειας ἀποσπασίμη ἀπὸ τὴ συσχετιζόμενη ἀφοσίωση. «Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε» (Γεν. 3:6).

Τὸ πρωταρχικὸ ἁμάρτημα γιὰ τὴν Εὔα ἦταν τὸ ἐγχείρημα νὰ διαχωρίσει τὴ γνώση ἀφενὸς ἀπὸ τὸν προσωποπαγὴ τῆς στόχο καὶ ἀφετέρου ἀπὸ τὸ κατάλληλο προσωπικὸ πλαίσιο γιὰ τὴν πραγματοποίησή της. Γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὴ θεία κλήση νὰ ἀσκίσουν τὴν προφητεία ἢ τὴ γνώση –γιὰ παράδειγμα οἱ ἀθηνεῖς, οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ ἐπιχειρηματίες– οἱ πειρασμοὶ νὰ ὑποβαθμίσουν τὴ γνώση αὐτὴ καθεαυτὴ ἐνδεχομένως καὶ τὴν ἱερότητα τῆς ἐπιδίωξής της πρὸς κάτι ἀπρόσωπο παραμένει καταπιεστικὸ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅταν οἱ μυημένοι στὰ πνευματικὰ ξεπέφτουν σ' αὐτὴν τὴν ἐπιλογή τους, ὑποβαθμίζουν τὴ θρησκεία σὲ μαγεία. Ὅταν οἱ ἐπιστήμονες ἀποτυγχάνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, γίνονται «θάνατος, καταστροφεῖς κόσμων»¹³. Ὅταν οἱ ἐπιχειρηματίες ξεπέφτουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀποστεροῦν σὰν ληστὲς τὶς οἰκονομίες τους ἀπὸ τὴν εὐφυῆ καὶ χάριν τοῦ ἀνθρώπου χρῆση τοῦ κεφαλαίου¹⁴. Ἡ Εὔα ἐπινοεῖ ἕνα νέο εἶδος γνω-

13. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ Orenheimer ἀπὸ τὶς Βέδδες κατὰ τὴν ἐκτυροσκοκρότηση τοῦ πρώτου ἀτομικοῦ πυραύλου στὸ Νέο Μεξικὸ τὸ 1945 ἀφορᾷ στὸ σύνολο τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἐπιστημονικῆς ὑπερβολῆς.

14. Τὸ χρῆμα δίδει τὴν πληροφόρηση γιὰ τὶς συλλογικὲς ἐπιθυμίες καὶ τὶς ἰκανότητες τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκονομίας, δηλαδὴ γιὰ τὴν προσφορὰ καὶ τὴ ζήτηση. Ἐπομένως, ἡ ἀναζήτηση τοῦ χρήματος ὡς ἕνας αὐτοσκοπὸς ἀναλογεῖ σὴν ἀπὸ μέρους τῆς Εὔας ἰδιοποίηση τῆς κτίσις (ποῦ προορίστηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ λειτουργεῖ ὡς ἕνα μέσο σχέσης) ἀπὸ τὶς προσωποπαγεῖς τῆς ἀναφορῆς – τὸ Θεὸ καὶ τὸ συνάνθρωπό της. Ἡ Εὔα ἐπιθύμησε τὴ γνώση τοῦ «συμβόλου», διαχωρισμένου ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ἀναφορὰ του – μιὰ γνώση τελικὰ ποὺ δὲν τῆς πρόσφερε τίποτα «σχετικά» μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀρα κενή. Τὸ «ὄφελος» στὸ τρέχον οἰκονομικὸ μας σύστημα λειτουργεῖ ὡς μία ἔνδειξη ὅτι κάποιος διαχειρίζεται μὲ σωστὴ «γνώση γιὰ» τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς δυνατότητες τῶν συμπολιτῶν του σὴν οἰκονομικὴ ζωὴ. Ὡστόσο, ἡ «γνώση γιὰ» τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀνθρώπων ἴσως γίνεταὶ ἀσύμβατη μὲ

σιολογίας, στο οποίο η γνώση αλλοτριωμένων πραγμάτων προσέχεται πιθανώς από αλλοτριωμένα άτομα. Μετά την Εὔα, η γνώση δεν είναι αυτόματα συνώνυμο της προσωπικής κοινωνίας. Ἀντίθετα, πιθανολογείται ότι η γνώση μπορεί να είναι η απόρριψη της κοινωνίας και η επιλογή της κοινωνικής απομόνωσης¹⁵.

Ἡ Εὔα ἐνέδωσε σ' αὐτοὺς τοὺς πειρασμούς, ὅταν ἀπέτυχε νὰ ἐρμηνεύσει τὴν προφητικὴ τῆς κλήση κατὰ ἕναν αὐτοθυσιαστικὸ ἢ ἱερατικὸ τρόπο. Ἡ Εὔα ἀμέλησε νὰ ὑποτάξει τὴ δευτερεύουσα κλήση τῆς γνώσης στὴν πρωταρχικὴ τῆς κλήση νὰ ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἀδάμ. Αὐτὴ ἡ ὑπαγωγή θὰ συνεπαγόταν τὴν ἀποκίρυξη τῆς γνώσης, στὸ βαθμὸ πού ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἀδάμ θὰ ἀπαιτοῦσε. Ἐπραξε ὅπως σκέφτηκε πὼς ἦταν σωστὸ σύμφωνα μὲ τὰ δικά της μάτια καὶ γιὰ τὸ προσωπικὸ της ὄφελος καὶ ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη, κατὰ παράβαση τοῦ θείου νόμου καὶ μὲ βιαστικὴ καὶ ἀπερίσκεπτη παραμέληση μιᾶς θανάσιμης πρόκλησης, γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξη τοῦ Ἀδάμ – μιᾶς πρόκλησης πού ἀνακοινώθηκε ἀρκετὰ ἡχηρὰ γι' αὐτήν, ὥστε νὰ τὴν ἀκούσει (Γεν. 2:17). Συλλογιζόμενη ἀπομονωμένη καὶ ἔχοντας τὴν ἐπιθυμία νὰ γνωρίσει, ἀπαρνήθηκε τὴν ὑπαρξη τοῦ ἑτέρου, τοῦ ὑπερβατικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ, δηλ. τοῦ Πατέρα της καὶ τοῦ συζύγου της.

Τὸ ἀπὸ μέρους τῆς Εὔας κακέκτυπο τῆς ἱερωσύνης

Σὲ μία κακὴ ἀπομίμηση τῆς δράσης τοῦ ἱερέα, ἡ Εὔα μοιράζεται μὲ τὸν Ἀδάμ αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικοποιημένη γνώση: «... καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον» (Γεν. 3:6)¹⁶. Ὡστόσο, αὐτὴ ἡ ψευδοἱερατικὴ προσφορά κατέληξε στὴν ἐχθρότητα μεταξὺ τοῦ ζευγαριοῦ καὶ ὄχι στὴν ἐμβάθυνση τῆς σχέσης τους,

τὴ γνώση τῶν ἀνθρωπίνων προσώπων καθεαυτῶν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ «γνώση γιὰ» τὰ πρόσωπα πραγματώνεται διαμέσου τῆς κοινωνίας μὲ τὴν ἐνέργειά τους, ἐνῶ λιγστοὶ ἄνθρωποι ἔχουν φτάσει στὸ στάδιο τῆς ἀπάθειας, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἐνέργειές τους θὰ ἦταν μιὰ ἀμιγῆ ἔκφραση τῶν πραγματικῶν τους ἑαυτῶν. Ἐδῶ ἀκριβῶς ὁ καπιταλισμὸς δέχεται δαιμονικὲς μεταλλάξεις, ὡς ἡ ἀνάλογη τάση ὅπου ἡ ἀντικειμενικὴ γνώση γίνεται ὑπέριστα.

15. Αὐτὲς τὶς τρεῖς προτάσεις μοῦ τις πρότεινε ἡ Olga Meerson.

16. Γιὰ τὴ θεώρηση τῶν ἱερατικῶν ἀνιχνύσεων τῆς πράξης τῆς Εὔας, εὐχαριστῶ τὸν Αἰδεσιμώτατο Ἱερομόναχο, Δρ. Calinic Berger.

τὴ στιγμή πὸ τὸ βασικὸ στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς ἱερωσύνης, ἡ αὐταπά-
νηση, χάνεται. Ἡ Εὔα, ἀντικειμενικοποιώντας τὴ γνώση τῶν πραγμάτων,
εἶναι ἐπιπλέον τὸ πρῶτο «βαποράκι» τῆς συζυγικῆς σχέσης μὲ ἓνα ἀντικεί-
μενο. Μοιράζοντας τὴ γνώση της μὲ τὸν Ἀδάμ, χωρὶς νὰ ταπεινώνει τὸν
ἑαυτὸ της σ' αὐτόν, γίνεται ὁ τύπος τῆς πόρνης, προσφέροντας μιὰ ἀπατηλὴ
καὶ ἀντικειμενικοποιημένη σαρκικὴ ἐπαφή¹⁷.

Ἐπι-Εὐαγγελισμὸς

Ὄταν ἡ Εὔα ἀποσυνέδεσε τὴ γνώση ἀπὸ τὴ σχέση, ἀποπροσωποποίησε
τὴν κτίση, ἔθεσε φραγμὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ κάθε εἴδους κοινωνίας καὶ προ-
κάλεσε τὴν ὑποταγὴ τῶν ἀνθρώπων σὲ εἰδωλολατρεῖες κάθε εἴδους. Ἡ ἀπὸ
μέρους τῆς Εὔας διάρρηξη τῆς σχέσης μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ κόσμου ἀπέ-
κοψε τὴν κτίση ἀπὸ τὸ σκοπὸ της, ὀδηγώντας σὴν παρανόηση τῆς κτίσης
καθεαυτῆς σὰν νὰ ἀποτελεῖ τὸν ἔσχατο στόχο τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ μὴ ἱε-
ρατικὴ της προφητικὴ ιδιότητα ἐξέφρασε ἓνα ὀλέθριο ψέμα γιὰ τὸν κόσμο.
Ἡ κτίση ἔτσι διεστράφη ἀπὸ ἓναν κῆπο οἰκογενειακῆς σύναξης σὲ ἓνα δά-
σος παραπλάνησης πὸ καὶ ἐξαφανίζει τὴ σύναξη καὶ ἐξαπατᾷ ἀνθρώπους
στὸ νὰ σκέπτονται ὅτι ὑποθετικὰ σχετίζονται μόνον μὲ ἀντικείμενα – ἀρχί-
ζουν νὰ βλέπουν ἀκόμη καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τὸ Θεὸ ὡς ἀντι-
κείμενα καὶ δὲν μποροῦν νὰ μὴν ἀποφύγουν τὴν εἰδωλολατρεία.

«Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παρα-
δείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὃ τε Ἀδάμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προ-
σώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου» (Γεν. 3:8).
Ἡ ἁμαρτία τῆς Εὔας συνοψίζεται σὲ ἓναν ἀντι-Εὐαγγελισμό, ἐκτοπίζοντας
τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὀργανικὴ καὶ συζυγικὴ τους σχέση στὸ
περιβάλλον τοῦ σύμπαντος. «Ἀδάμ, πού εἶ; καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῆς φωνῆς σου
ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι,
καὶ ἐκρύβην» (Γεν. 3:9-10). Φοβούμενος ὁ Ἀδάμ, ἀποφεύγει προσωπικῶς

17. Ὑπάρχει μιὰ δυσδιάκριτη νύξη τῆς σύνδεσης αὐτῆς σὶν «Ἕμνο τῆς Κασσιανῆς»
κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ὄρθρου τῆς Μεγάλης Τετάρτης, ὅπου ἡ πόρνη πλένει καὶ φιλά τὰ πό-
δια τοῦ προσώπου (ἐνν. τοῦ Χριστοῦ), σὶν ἄκουσμα τοῦ ὁποίου ἡ Εὔα κρύφτηκε φοβισμέ-
νη. Βλ. *The Lenten Triodion*, trans. Mother Mary and Kallistos Ware (London: Faber and
Faber, 1978), σσ. 540-541.

σχέσεις με τὸ Θεό¹⁸. Ἡ Εὔα ἔτσι ἔχει ἐκτοπίσει καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ Θεὸ ἀπὸ τὸν Κῆπο τῆς Ἐδέμ καὶ πρὸς δύο ξεχωριστὲς κατευθύνσεις. Ἔχει ἐπιτύχει σὴν ἐξώθηση τοῦ Θεοῦ πίσω στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ κάτω καὶ διὰ τῆς ἐρήμου στὸν Ἔδν. Εἰσάγει τὸ δυαλισμὸ ἐντὸς τοῦ κόσμου¹⁹.

Ἦ Χριστὸς ὡς ὁ Νέος Ἀδὰμ καὶ ἡ Νέα Εὔα²⁰

9. Ὁ Χριστὸς ἀποκαθιστᾷ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅταν κατὰ τὸν ἱερατικὸ τρόπο ἀσκεῖ ἀπὸ κοινοῦ καὶ τὶς δυὸ φυλετικὲς κλήσεις – τὸ βασιλικὸ καὶ τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα. Ὡς βασιλιὰς γίνεται «ἓνας ἀπολωλὸς ἄνθρωπος». Ὡς προφήτης ἀνακηρύσσει τοὺς σταυρωτὲς ὅτι εἶναι κατὰ φύσιν καλοί.

Ἦ ἀπὸ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἀνατροπὴ τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ καὶ διαφύλαξη τῆς Βασιλείας του

Σὲ δύο ρητὰ του ἀπὸ τὸ Σταυρὸ, ὁ Χριστὸς ἀνατρέπει ἐπακριβῶς τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀδὰμ ἀντιἱερατικὴ ἄσκηση τῆς βασιλείας. Ὡστόσο, ἡ σταύρωση τοῦ Χριστοῦ καθεαυτὴ ἀποκαλύπτει τὸ σεβασμὸ τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι ἡ προσεκτικὴ διαφύλαξη τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀδὰμ.

18. Βλ. *Κανὼν τοῦ Ἀνδρέα Κρήτης, α' Ὡδή*, γιὰ τὴ συζήτηση τῆς ἐξαφάνισης τοῦ Ἀδὰμ.

19. Βλ. DAVID SCHINDLER, *Heart of the World, Center of the Church: Communion Ecclesiology, Liberalism, and Liberation* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1996).

20. Στὴ διδακτορικὴ διατριβή μου, υἱοθέτησα τὴν τακτικὴ τῆς ἀντιπαραβολῆς μεταξὺ τῆς Θεοτόκου ὡς τῆς Νέας Εὔας καὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ Νέου Ἀδὰμ, ἂν καὶ παράλληλα ἔδειξα μὲ ποῖο τρόπο ὁ Χριστὸς εἶναι ἐν τέλει ἡ «πραγματικὴ» Νέα Εὔα. Αὐτό, ὡστόσο, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι παραπλανητικὸ, ἀφήνοντας ἴσως ὑπόνοιες ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶναι ἓνας συλλυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητας, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς πέθανε μόνον γιὰ νὰ σώσει τοὺς ἀνθρώπους! Ἐὐχαριστῶ τὴ Valerie Karras ποὺ ἐπέμεινε σὸ νὰ ἀποσαφηνίσω ὅσο ἦταν δυνατόν αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ὅπως ὁ ἀναγνώστης θὰ διακρίνει σὴν ἐπόμενη παράγραφο, θεώρησα εὐκολότερο νὰ ἀπαντήσω τεκμηριωμένα σὸ ζήτημα τῶν τιθέμενων ἀξιωματῶν τοῦ φύλου μὲ ἀναφορὰ στὴ Θεοτόκο παρὰ στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Βαπτιστή, μία λογικὴ βάση πάνω σὴν ὁποία δούλεψα ἀρχικὰ μὲ τὸ σχῆμα τοῦ Νέου Ἀδὰμ-Χριστοῦ καὶ τῆς Νέας Εὔας-Θεοτόκου.

Ὁ Ἀδὰμ εἶπε: «ἡ γονή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον» (Γεν. 3:12). Κατακρίνοντας τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ σώσει τὸν ἑαυτό του, ὁ Ἀδὰμ κατ' οὐσίαν ἐξέφραζε τὴν εὐχή ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ Εὐαθὰ ἔπρεπε νὰ πεθάνουν, ἔτσι ὥστε αὐτὸς νὰ σωθεῖ. Ἀλλὰ ὁ θάνατος τῆς Εὐας, πὸν προκόπει ὡς συνέπεια τῆς προσωπικῆς τῆς ἁμαρτίας καὶ ὄχι εἴτε ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ Ἀδὰμ εἴτε ὡς καταδίκη τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἀποδειχθεῖ λυτρωτικὸς γιὰ τὸν Ἀδὰμ. Κατὰ συνέπεια, ἐὰν ὁ Θεὸς πρόκειται νὰ διαφυλάσσει τὸ βασίλειο τοῦ Ἀδὰμ ἐξασφαλίζοντας τὴν ἰσχύ ἀκόμη καὶ τῶν λανθασμένων κρίσεων του, πρέπει νὰ διευθετήσῃ τὴν κατάστασι, ἔτσι ὥστε ὁ προσωπικὸς του θάνατος νὰ σώσει τὸν Ἀδὰμ. Στὴν ἐρώτησι *cur Deus homo?*, ἴσως κάποιος ἀπαντήσει ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος καὶ πεθαίνει ἐπειδὴ ἡ βασιλεία τοῦ Ἀδὰμ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ σεβαστὴ καὶ νὰ ἀποκατασταθεῖ.

Στὰ συγκεκριμένα πλαίσια τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀδὰμ, ὁ Χριστὸς ἀνατρέπει τὴ μοιραία καὶ θανατηφόρα διακήρυξι τοῦ Ἀδὰμ. Ὁ Χριστὸς δὲν καταριέται τὴ Νύμφη Ἐκκλησία (ἢ τὸν Ἰσραήλ), γιὰ νὰ δικαιώσῃ τὸν ἑαυτό του. Ἀντίθετα, ὁμολογεῖ: «πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λκ. 23:34). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπαλλάσσει τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἄδικη κρίσι τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἀπὸ τὴ συναφὴ δικάια κρίσι τοῦ Θεοῦ.

Οὕτε ἀναθεματίζει ὁ Χριστὸς τὸ Θεὸ Πατέρα γιὰ τὰ πάθη του στὸ Σταυρό. Μᾶλλον μνημονεύει τὸ περιεχόμενο τοῦ κβ' Ψαλμοῦ ἀπαγγέλλοντας τὸν εἰσαγωγικὸ του στίχο: «Ἐλωῖ Ἐλωῖ, λιμᾶ σαβαχθανί» (Μρκ. 15:34. Μθ. 27:46). Τὸ θεολογικὸ μήνυμα αὐτοῦ τοῦ Ψαλμοῦ εἶναι αὐτό: «Ἄν καὶ ὑπέφερα ἄδικα, παρόλ' αὐτὰ ὁ Θεὸς δικαιολογεῖται»²¹. Ἀπὸ κοινοῦ, αὐτὲς οἱ δύο δηλώσεις εἶναι τὰ ἄκρως ἀντίθετα τῆς ἀπόπειρας τοῦ Ἀδὰμ γιὰ τὴν αὐτοπροστασία του, ὅπως περιγράφεται στὸ Γεν. 3:12.

Συγχωρώντας τοὺς δολοφόνους του ἀπὸ τὸ Σταυρό, ὁ Χριστὸς κατ' οὐσίαν συγχωρεῖ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, τὴ στιγμὴ πὸν μία χειρότερη ἁμαρτία ἀπὸ τὴ θανάτωσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ποτὲ δὲν θὰ μπορούσε νὰ διαπραχθεῖ. Ταυτόχρονα, ἀπαλλάσσει τὸν Πατέρα ἀπὸ τὴν ὑπαιτιότητα γιὰ τὴ μοίρα του. Ὁ Χριστὸς γίνεται τὴ στιγμὴ τῆς Σταύρωσις ὁ ἀπολωλὸς ἄνθρωπος, ἡ ἁμαρτία, καὶ ὁ μοναδικὸς ἔνοικος τῆς κολάσεως: «ἔθεντό με ἐν

21. Γιὰ τὸ σημεῖο αὐτὸ εὐχαριστῶ τὸν Αἰδεσιμώτατο Michael Meerson.

λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου» (Ψαλμ. 87:7). Ἀποξενώνεται σὲ τέτοια ἔκταση πού δὲν ὑπάρχει προηγούμενό του σὲ παρελθόν καὶ σὲ σημεῖο πού δὲν τὸ ἔχει ζήσει κανεὶς ἄνθρωπος. Στὴν ἐπακριβῆ ἀνατροπὴ τῆς ἀποδοικαίωσης τοῦ Ἀδάμ, ὁ Χριστὸς ἐκπληρώνει τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα μὲ ἓναν ἱερατικὸ τρόπο.

Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἀνατροπὴ τῆς ἁμαρτίας τῆς Εὔας καὶ διαφύλαξη τοῦ προφητικοῦ τῆς ἀξιώματος

Στὴν ἐπιθυμία της γιὰ τὴ γνώση τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ πού κατὰ τὶς προσδοκίες της θὰ τῆς ἔδινε τὴν ἰσοθεΐα, ἡ Εὔα ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτὴ τῆς ἀπὸ τὴν προσωπικὴ της κοινωνία μὲ τὸ Θεό. Σὺν τοῖς ἄλλοις, πρόδωσε τὸ σύντροφό της, τὸν Ἀδάμ, μὲ τὸ νὰ γίνῃ μία πηγὴ πειρασμοῦ γι' αὐτόν. Ἐπέλεξε τὴ γνώση πάνω ἀπὸ τὴ σχέση.

Ὁ Χριστὸς ἐπιλέγει τὴν προσωπικὴ ἀφοσίωση πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του πάνω ἀπὸ τὴν προφητικὴ γνώση. Ὁ Χριστὸς ἐπιμένει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ δώσει ἀπάντηση στὴν ἐρώτηση ἐκείνη γιὰ τὴν ὁποία ὄλος ὁ Ἰσραὴλ ἀνέμενε ἓναν ἀληθῆ προφήτη νὰ τὴν ἀναγγεῖλει: *Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; (Πρξ. 1:6)*. Παράλληλα ἰσχυρίζεται ὅτι ἀγνοεῖ τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας του Παρουσίας (Μθ. 24:36. Μρκ. 13:32). Ἡ μᾶλλον, καὶ σὲ δύο περιπτώσεις δρᾶται τῆς εὐκαιρίας, ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη δίψα γιὰ προφητικὴ διόραση, νὰ προφητεύσει ὅτι αὐτὰ τὰ ζητήματα εἶναι ὑποκεφάλαια ἑνὸς σημαντικότερου τύπου γνώσης: ἡ προσωπικὴ ἀφοσίωση στὸν Πατέρα, πού «μόνο αὐτὸς γνωρίζει». Ὅταν κατὰ τὴ δίκη του τὸν προστάζουν νὰ προφητεύσει, παραμένει σιωπηλός. Τελικά, ἀρνεῖται νὰ καταδικάσει τὸν Ἰσραὴλ τὴ στιγμὴ πού διαπράττει τὴν τελευταία πράξη μοιχείας, μὲ τὸ νὰ συσχετίζεται μὲ τὸν Καίσαρα καὶ νὰ σκοτώνει τὸ δικό του Βασιλέα.

Ὅταν ὁ Χριστὸς λέει γιὰ τὸν Ἰσραὴλ, «πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι», περισώνει ἄθικτο τὸ προφητικὸ χάρισμα χάριν τῆς νύμφης Ἐκκλησίας (ἡ τοῦ Ἰσραὴλ) καὶ τῆς προμήτορος Εὔας. Γιὰ τὸν ἀναφορικὰ μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς λόγο τοῦ Χριστοῦ «οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι», εἶναι σὰν νὰ τοὺς λέει, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ βιβλίου τῆς *Γενέσεως*: «αὐτοὶ στὴν πραγματικότητα δὲν ἔχουν ἀκόμη γευτεῖ τὸ Ξύλον τῆς Γνώσεως τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ». Διαφορετικά, στὰ πλαίσια τοῦ μοντέλου πού προτείνω σὲ σπ-

μεῖο αὐτό, πρόκειται νὰ τοὺς δηλώσει ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ διατηροῦν ἄθικτη τὴν προοπτικὴ νὰ γίνουν ἱερατικοὶ προφῆτες, ἢ «ἀγνοοῦντες». Ὁ Χριστὸς προκαλεῖ τὴν ὀπισθοδρομικὴ τῆς Εὐας, πέρα ἀπὸ τὸ διαχωρισμὸ τῆς ἁμαρτίας ποὺ ἀποξενώνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Κῆπο τῆς Ἐδέμ, πρὶν ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ προφητικὸ χάρισμα ἀσκήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ μὲ ἕναν ἀντιἱερατικὸ τρόπο, στὴν ἀντίπερα ὄχθη τοῦ Ξύλου τῆς Γνώσεως τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ. Ἐθελουφλεῖ στὴν ἀνθρώπινη ἁμαρτία, μεταβάλλοντας τὴν μουσικὰ σὲ παράδεισο. Στὸν ὁμολογητὴ του, ποὺ ἦταν, ὅπως ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα, ἕνας κλέφτης, ἐξαγγέλλει: «ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λκ. 23:43).

10. Ἡ ἐντασὴ τῶν ἱερατικῶν πράξεων τοῦ Χριστοῦ εἶναι σὰν τὰ ἀξιώματα νὰ καταγοῦνται φανερά σ' αὐτόν.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ συνεπάγεται πραγματικὸ πόνον. Ἀκόμη καὶ ἔτσι, ὁ ἀπὸ μέρος τοῦ ἀναβαπτισμὸς τῶν φυλετικῶν κλήσεων κατὰ τὴ σταύρωσή του εἶναι τόσο ἐξονυχιστικὸς ποὺ οἱ κλήσεις φαίνονται νὰ φτάνουν στὸ ὀλοκληρωτικὸ τους τέλος.

Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐρράπισαν λέγοντες· προφῆτευσον ἡμῖν Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε; (Μθ. 26:67-68).

Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτόν ἔσω τῆς ἀδλῆς, ὃ ἐστὶ πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐνδύουσιν αὐτόν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάξασθαι αὐτόν. καί τρεῖς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἔτυπον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυνον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτόν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτόν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν (Μρκ. 15:16-20).

Τί θὰ μπορούσε νὰ εἶναι περισσότερο ἀντιβασιλικὸ ἀπὸ τὴ χλευαστικὴ ἐνδυσή του μὲ μία πορφύρα χλαμύδα, τὴν κτηνώδη στέφη του μὲ τὸν κοφτερὸ ἀκάνθινον στέφανο, τὶς ὑποκλίσεις χάριν ἀστεϊσμοῦ τῶν στρατιωτῶν ἐνώπιόν του, τὴν ἐνθρόνισή του πάνω σὲ Σταυρό; Τί θὰ μπορούσε νὰ εἶναι λιγότερο προφητικὸ ἀπὸ τὴ σιωπὴ του, ποὺ ἔφτασε ἀκόμη καὶ σὲ μία συγκώρευση τῶν ἡγετῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ γιὰ τὸ πολιτικὸ τους πάντρεμα μὲ τὸν Καίσαρα («οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα!» Ἰω. 19:15. «ἐγένοντο δὲ

φίλοι ὃ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πιλάτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προ-
ὑπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς» Λκ. 23:12) καὶ τὴν ἀποδόμηση
τοῦ Ναοῦ, τοῦ σώματός του. Στὴν πραγματικότητα, ὁ Χριστὸς συγκαταβαί-
νει στὴν καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ, ἔτσι ὥστε ὁ κόσμος στὸ σύνολό του νὰ γί-
νει ὁ Ναός του. Πρωτοστατεῖ στὸ γάμο τοῦ Ἰσραὴλ μὲ τοὺς Ἐθνικούς, ἔτσι
ὥστε νὰ μπορεῖ ἀργότερα νὰ παντρευτεῖ ὁ ἴδιος τὸ Νέο Ἰσραὴλ, ποὺ συντί-
θεται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Χριστοῦ
ἀναστροφή εἰς τὸ ἔπακρο τῆς βασιλείας καὶ τῆς προφητείας δείχνει τὴν ἔκτα-
ση ἀγάπη πρὸς τὸν ἕκτακτο φόντο τῆς βασιλείας καὶ τῆς προφητείας. Ὅπως εἶπα
παραπάνω, ἡ κλήση τοῦ φύλου εἶναι μία παράδοξη πρόσκληση ἐμπειρίας τοῦ
θανάτου αὐτῆς τῆς κλήσης.